

Nationaløkonomisk Forening.

Møde d. 28. Januar 1886. — Forhandling om
Landbruget og Toldbeskyttelse.

Grosserer **O. B. Muus**: De Vanskeligheder, hvorunder vort Landbrug for Tiden vaander sig, er ingenlunde særegne for Danmark. De vanskelige Forhold ere vel komne noget senere til os og med deres særlige Præg, men det er i Virkeligheden den samme Misere, hvorunder Landmændene i England, Tyskland, Frankrig, ja selv Amerika, have lidt i de senere Aar. Ligesom man i de nævnte Lande paa forskellig Maade har stillet Krav om Støtte for det betrængte Agerbrug, saaledes have vi ogsaa her hjemme hørt Røster, som med stigende Kraft have paakaldt Regeringens Intervention, og Situationen er i Virkeligheden ogsaa saa kritisk, at man kun kan være Regeringen taknemlig for, at den har bragt Sagen frem, hvad man end forøvrigt maatte mene om Regeringens Forslag om en Toldbeskyttelse for Landbruget. Lad det end være, at vi maaske netop her i denne Forsamling paa Forhaand vil være særligt tilbøjelige til at se skævt til ethvert Skridt i protektionistisk Retning, saa maa det dog indrømmes, at den Bevægelse, som i de senere Aar har været fremherskende i næsten alle vore Nabolande, vilde gøre det i høj Grad farligt for os at holde os aldeles passive.

Naarsomhelst der fra Landmændenes Side har været Tale om Toldbeskyttelse, har man næsten altid i første Række nævnt en Indførselstold paa Majs, og denne findes jo ogsaa optaget i Regeringsforslaget med

75 Øre pr. 100 Pd. for uformalet og 2 Kr. pr. 100 Pd. for formalet Majs. Man maa imidlertid ikke se bort fra, at Majsen hos os har en dobbelt Anvendelse, dels til Brænderierne, dels til Foderkorn, og dette sidste Forbrugs Betydning synes man i Almindelighed tilbøjelig til at undervurdere. Det er naturligvis yderst vanskeligt, særlig for en Enkeltmand, at konstatere, hvorledes Forbruget fordeler sig, men takket være imødekommende Oplysninger fra vore største Majsimportører, kan jeg dog med nogenlunde Paalidelighed meddele, at Forbruget i 1885 har været ca. 300 à 350,000 Tdr. til Brænderibrug og ca. 200 à 250,000 Tdr. til Foderbrug, medens ca. 100,000 Tdr. ere gaaede gennem danske Hænder ved Salg til andre Lande uden at berøre vort Toldvæsen, saa at altsaa Omsætningen i det Hele har været 650,000 Tdr. Nu er det imidlertid utvivlsomt, at de usædvanligt lave Kornpriser i dette Efteraar i høj Grad have modvirket Brugen af Majs som Foderkorn. Der kan heller ingen Tvivl være om, at der i tidligere Aar er blevet opfodret langt mere Majs, ja i enkelte Aar har Forbruget hertil vist endog været henimod 400,000 Tdr., og det er umuligt at forudse, om ikke kommende Aar maaske atter ville stille sig gunstigere for en Forøgelse af Majsforbruget til Foderkorn.

Enhver Majstold vil nu selvfølgelig først og fremmest umuliggøre Majsens Anvendelse til Foder, og altsaa berøve Landbruget et værdifuldt Foderemne, men overfor Brænderierne stiller Sagen sig anderledes. Her giver Majsen ved sit store Indhold af Stivelse et saa væsenlig højere Udbytte, at man maatte gaa til en meget betydelig Toldforhøjelse for at standse Brugen deraf. Samtidig dermed yder den desuden i andre Retninger Brænderierne betydelige Fordele, navnlig ved sin rolige Maade at virke paa, samt derved, at Foderværdien af Affaldet (Spølen) er betydeligt større ved Majs end ved de fleste andre Artikler.

Som Resultat af en Række Forsøg er det fra særlig sagkyndig Side blevet mig opgivet, at naar Majs f. Ex. koster 5 Øre pr. Pd., vil Brænderiværdien for Byg være ca. 3,23 Øre, for Rug 3,70 à 3,80, og for Hvede omtrent 4 Øre, alt uden at der er taget Hensyn til de fornævnte indirekte Fordele, som Majsen yder. Man vil heraf se, at der vilde kræves en meget betydelig

Told, for at hindre Majsens Anvendelse i Brænderierne, samt at Forbruget i saa Tilfælde ikke vil kaste sig over Byg, men nærmest over billig russisk Hvede, saa at man, for at tvinge Brænderierne til at bruge indenlandsk Korn, vilde være nødt til yderligere at lægge Indførselstold paa Hvede og Rug.

Anderledes vilde Sagen rimeligvis stille sig, om man samtidigt vilde og kunde gaa over til Udbytte-Beskatning i Brænderierne, idet man derved utvivlsomt vilde komme ind paa at anvende Sukkerroer til Brænderierne, og der synes her at være Udsigter for en Reform, som vilde være i allerhøjeste Grad i Agerbrugets Interesse, da det jo alt igjennem Sukkerindustrien er konstateret, hvilket overordenligt Opsving Agerbrugets Produktionsevne har taget i de Egne, hvor Roekulturen allerede har vundet Plads.

I Regeringens Toldlovsforslag var der endvidere optaget en Told paa Byg. Ganske vist er vor Bygindførsel i de senere Aar tiltaget betydeligt, men med Undtagelse af Sæsonen 1883—84, hvor vort Byg ved den megen Regn under Hosten var blevet næsten ubrugeligt som Maltbyg, maa det dog siges at være en ren Undtagelse, at vi indføre Maltbyg. Vil man nærmere undersøge vor Bygindførsel, maa man først undersøge Indførselen fra Sverig, som i væsenlig Grad er en Transitforretning i skaansk Byg, der udføres via København.

Holde vi os til den øvrige Import, kan man med Bestemthed sige, at alt Byg, som er kommet fra Rusland, Afrika og Spanien, har udelukkende bestaaet af Foderkorn. Indførselen fra disse Lande var i 1882 17,200 Ctnr., 1883 147,560 Ctnr., 1884 228,350 Ctnr., og i de 3 første Kvartaler af 1885 121,369 Ctnr. Vor øvrige Bygimport stammer hovedsagelig fra Tyskland, samt aldeles undtagelsesvis fra England og Frankrig. Importen fra de to sidstnævnte Lande (ca. 20,000 Ctnr. i 1883 fra Frankrig og ca. 42,000 Ctnr. i 1884 fra England) har vist udelukkende været Maltbyg, derimod har den langt større Import fra Tyskland bestaaet baade af Maltbyg og Foderbyg, uden at det dog er muligt at anslaa hvormerret af hver; — kun kan det siges, at en meget væsenlig Del af denne Import ligeledes har været Foderbyg. Den samlede Import fra disse 3 Lande var i 1882 56,390 Ctnr., i 1883 94,530

Ctnr., i 1884 102,740 Ctnr. og i de 3 første Kvartaler af 1885 38,960 Centner. Man vil af disse Tal bedst se, hvilken absolut overvejende Del af vor Bygimport Foderkornet indtager, og dog maa det erindres, at netop Høsten 1883 var saa uheldig, at vort Byg det Aar næsten var uanvendeligt som Maltbyg. Endvidere synes der at kunne paavises en bestemt Fremgang i Indførselen af Foderbyg, og det maa ogsaa betragtes som en fuldkommen sund Forretning at vi udføre vort fine Maltbyg og ers'atte det med billigere Foderbyg, der til sit Brug er Landmanden lige saa værdifuldt. Jeg maa benytte Lejligheden til at nedlægge en Indsigelse mod den fra anden Side fremkomne Udtalelse, at vort danske Maltbyg ikke skulde kunne optage Konkurrencen med andre Bygsorter som første Klasse Varer. Vi have ganske vist haft et Par Aar, hvor vort Byg paa Grund af Vejrforholdene viste en mindre god Kvalitet, men dette kan derfor ingenlunde betragtes som Reglen. Tværtimod er vort danske Byg atter i Aar en meget søgt Vare paa det engelske Marked og opnaar som saadan forholdsvis høje Priser.

Virkningen af en Bygtold vil saaledes kun være at hindre Indførselen af Foderkorn og altsaa fordyre Kødproduktionen og den vil samtidig dermed formindske Prisforskellen mellem det simple og fine Byg og altsaa modarbejde den Bevægelse, der i de senere Aar har været saa stærkt fremherskende i Landbruget, nemlig Kampen for at skaffe en fin Bygkvalitet, der egner sig til Export og derved kan betinge højere Priser.

I langt højere Grad end en Bygtold vilde en Indførselstold paa Hvede og Rug kunne gavne Landbruget, medens man samtidig ved en passende Udførselsgodtgørelse paa Mel kunde bevare Exportindustrien, men det lader sig jo ikke nægte, at særlig en Rugtold vilde komme til at tyngge paa den fattigere Del af Befolkningen, saa at næppe nogen Regering vilde vove at foreslaa den.

Den af Regeringen foreslaaede Moderation for dansk Roesukker maa absolut kaldes tilfredsstillende, navnlig hvis den forventede Forandring i den tyske Toldlov bliver realiseret paa den Maade, at Tysklands Exportpræmie formindskes. Der burde imidlertid, særligt af Hensyn til saadanne Fabriker, som nærmest maatte komme til at arbejde for Export, indrømmes en Exportpræmie, der

nogenlunde svarede til den Told, disse Fabriker indirekte maa betale paa andre Omraader, hvilket omtrent kan anslaaes til 5 pCt. af Sukkertolden.

Der er efter min Overbevisning intet, som i de senere Aar har fremmet Landbruget saa meget som Fællesmejerierne og Sukkerrokkulturen, og det er derfor af yderste Vigtighed at fremme denne efter bedste Evne ved at støtte Sukkerindustrien og om muligt, som før berørt, ved en Reform i Brænderiafgiften.

Naar vort Agerbrug hidtil dog saa nogenlunde har kunnet modstaa de daarlige Tider, skyldes det nærmest den Udvikling, vort Agerbrug i de senere Aar har taget i Retning af Overgang til en intensivere Drift med Smør- og Kødproduktion i Stedet for Kornudførsel, men denne Overgang har ogsaa stillet særlige Krav til Landbruget, dels større Dygtighed og Flid, dels Indskrænkninger i Udgifterne, og endelig større Kapitalkraft. Særligt paa de to første Omraader vilde Regeringen kunne yde Landbruget en meget væsenlig Støtte.

Vor Landbohøjskole trænger til en Reform; Landbrugskonsulenter rundt om i Landet; Dyrskuer og Landbrugspræmier efter langt større Maalestok end hidtil. Den af Regeringen foreslaaede Ophævelse af Kultolden vilde i flere Retninger formindske Udgifterne, saavel direkte som indirekte, og er jo i det Hele en fra alle Sider anerkendt Reform. Regeringen kan og bør imidlertid i endnu langt højere Grad støtte Landbruget ved Lettelser i Samfærdselsmidlerne, ved billigere Jernbanefragter og Fremme af vore Dampskibsforbindelser med de vigtigste Markeder. Med Hensyn til større Kapitaltilskud ligger den Fare, at fremme usunde Tilstande ved for let Adgang til Laan kun altfor nær; men det er dog ikke usandsynligt, at der ved en virkelig saglig Forhandling ogsaa her lod sig finde nogen Hjælp.

Etatsraad Levy vilde fremhæve, at det ikke blot er det danske Landbrug, der er vanskeligt stillet; det samme gælder helt igennem: baade Industri, Handel og Skibsfart. Paa den anden Side maatte det ikke overses, at Landbruget spillede en særlig stor Rolle herhjemme. Derfor var det ogsaa rimeligt, at der tænkte paa at støtte det. Med særlig Forkærlighed krævede Landmændene en Beskyttelsestold for deres Produkter,

og som Argument nævnede de bl. a., at andre Landbrug bleve beskyttede ad den Vej; men man burde ikke sige, at fordi andre lagde Told paa nogle Artikler, som vi producerede, maatte ogsaa vi have en saadan Told; det gjaldt at prøve, om Beskyttelsen virkelig kom tilgode paa de Steder, hvor man ønskede, at den skulde hjælpe, og om Samfundet overhovedet var tjent med slige Foranstaltninger. Naar man fra den rent frie Bevægelse gik over til en kunstig Understøttelse, saa maatte den frem for alt ikke være interimistisk; man maatte kunne stole paa denne for en længere Aarrække, for at Forholdene kunde have Tid til at konsolidere sig. Ved en højere Told paa udenlandsk end indenlandsk Sukker støttede Samfundet aabenbart — med en Udgift for sig selv — den hjemlige Sukker-Industri; men i Betragtning af dennes store Betydning for Landbruget kunde man ogsaa gaa med hertil. I dette Tilfælde lod Ofret, vi bragte, d. v. s. det Offer, det hele Samfund bragte til Fordel for Sukkerindustrien, sig forud nøje beregne; det vilde udgøre 300,000 eller 400,000 Kr., som vilde komme Fabrikanterne og Landmændene i Forening tilgode, forudsat at Sukkerproduktionen holdt sig indenfor Grænserne af Landets eget Forbrug. Vilde der tragtes efter større Produktion, vilde denne Industri danne en Konkurrence med sig selv. En anden Beskyttelsesform var Indførelsen af Udførselspræmie, den uheldigste af alle, da man derved ligefrem skabte Overproduktion, hvis fordærlige Følger var noksom bekendte. Endelig paalagde man Indførselstold som Beskyttelse paa saadanne Varer, Landet selv frembragte; det var dette, man nu tilstræbte ved at lægge Told paa Byg og indirekte ved at beskatte Majs.

Naar der lagdes saa overordenlig Vægt paa en Majstold, saa var det jo paavist, hvor lille et Kvantum her i Virkeligheden var Tale om. 350,000 Tdr. Majs spillede kun ringe Rolle i Forhold til vor Høst af andre Kornsorter, der i Brænderierne kunde konkurrere med denne Kornsort, nemlig Hvede, Rug og Byg, som jo beløb sig til 11 Millioner Tdr.; sammenholdt med disse udgjorde de 350,000 Tdr. Majs i Virkeligheden kun 3 pCt. Majs var jo ogsaa Foderstof, og det var vel da næppe raadeligt at beskatte den. Men vilde man absolut have Majsen fordrevet fra Brænderierne, saa kunde det jo ske ganske simpelt ved at sætte

mindre Karrumsafgift for indenlandske Kornsorter end for Majs, saa kom man i alt Fald ikke i Kollision med Forbruget af Majs som Foderstof. Kun i de to sidste Aar havde der været Tale om Nedgang i Bygexporten; i Aar ventede man endog en betydelig Export af Maltbyg, vistnok 1 Million Tønder eller mere; ventede man derfor et Aarstid, vilde nok Fordringen om Told paa Byg forsvinde. Vilde en Bygtold da under normale Forhold nytte Landmændene? Taleren troede det ikke. Saalænge vi exporterede, evnede vi ikke at bestemme Prisen, og der var vel ingen Landmand, der vilde tilraade at gaa ned med Bygproduktionen, men dette var dog Betingelsen for, at en Bygtold kunde komme til at skaffe Landmanden bedre Bygpriser. Som vor Toldlovgivning var, vilde en Bygtold maaske nærmest kunne komme til at gavne Købmændene; disse vilde gennem deres Kreditoplags-Ret kunne skaffe sig en Indtægt ved at sælge fortoldet fremmed Foderbyg og fra Kreditoplaget udføre dansk Byg. I dette Tilfælde fik Statskassen ingen Told. Skulde Byg beskattes, maatte den i hvert Fald ikke kunne tages paa Kreditoplag til Udførsel eller ikkun kunne tages paa Transitoplag, hvad Kornvarer maaske dog ikke ret vare egnede til. Ogsaa med Hensyn til Kapitelstaxten fik en Bygtold Betydning, Kirke-, Præste- og Kongetiende af Byg udgjorde alene 380,000 Tdr., og hvormange andre Afgifter, saasom af Forpagtninger, af solgt Bøndergods osv. betaltes ikke efter Kapitelstaxt for Byg. Saadanne Afgifter vilde, naar de steg som en Følge af Bygtolden, haardt komme til at føles, særligt af de mindre Jordbrugere. Vist var det imidlertid, at der burde gøres, hvad der kunde frugte, for at støtte Landbruget. Men kunde man ikke paa mere varig og dog læmpeligere Maade, end nu foreslaaet, komme det til Hjælp? Jo! Hvad vi først og fremmest trængte til, var en Reform i Beskatning paa Brændevin og Bajersk Øl. Danmark vilde snart have Æren af at være det Land, hvor det var billigst at drikke Brændevin, og for bajersk Øl betalte vi slet ingen Skat. I Tyskland, hvor Brændevinsafgiften var omtrent som hos os, var man i Færd med at tænke paa Brændevinsmonopol, hvorved Afgiften vilde blive forhøjet 5 Gange. Vi maatte ind paa noget nyt i den Retning, og i Forbindelse dermed maatte vi saa ind paa, at enhver for sig — ikke mindst Landbrugere — indskrænkede alle luxuøse Ud-

gifter, der var dernæst de staaende Udgifter: Prioritetsrenter og Skatter og Afgifter. Renten havde i det hele Tendens til at blive lavere i Landene med Guldmøntfod; naar det ikke skete her, var det maaske, fordi de enkelte Faktorer i Omsætningen ikke arbejdede nok sammen. Sparekasserenten var for høj herhjemme. Rentens Størrelse var i Virkeligheden ikke Hovedsagen for Sparerne; den kom i anden Række. Det Vigtigste var Sikkerheden. Ved for høje Indlaansrenter bleve ogsaa Udlaansrenterne for høje; men Taleren stode sikkert paa, at Sparekasserne vilde blive tvungne til at nedsætte Indlaansrenten og derved blive i Stand til at nøjes med en lavere Rente paa Prioriteter. Kommuna-afgifterne klagedes der højt over, og gennemgaaende vare de virkelig stegne overmaade stærkt. Gennem Beskatning af Øl og Brændevin maatte man kunne komme til Hjælp i denne Retning. Statskassen vilde ved en moderat Brændevinsafgift paa 25 Øre (nu faktisk 8) og ved en Afgift paa 2 Øre af hver Bajer faa store Indtægter. Taleren anslog disse til 8 à 9 Millioner, og naar disse Indtægter brugtes til Lettelse af Kommuneskatterne for Land og By, var han overbevist om, at en Reform i denne Retning ikke vilde støde paa uoverkommelige Vanskeligheder at faa gennemført. Disse Penge kunde bruges til, at Statskassen overtog store Dele af Kommunaafgifterne, eller de kunde refunderes til Kommunerne. Dette var ikke farlige Experimenteer, saaledes som en Beskyttelsestold, om hvilken ikke et Menneske vidste, hvordan den vilde virke. Ved Beskyttelsestold var der altid den Ulempe, at de Beskyttede aldrig bleve tilfredsstillede og stadig fordrede dennes Udvidelse og Forhøjelse, ikke mindst fordi den i saa mange Tilfælde beroede paa en Illusion eller ikke kom de rette Vedkommende tilgode.

Etatsraad **Tietgen** mente, at Etatsraad Levys Forslag om Brændevinsafgiftens Forhøjelse og dens Anvendelse til Lettelse af de kommunale Skatter kun gik ud paa en Omlægning af Afgifter. Det var dog meget tvivlsomt, om der virkelig i social Henseende vilde vindes noget ad den Vej; at Brændevinsdrikken vilde modvirkes ved en Forhøjelse af Brændevinsafgiften, var meget usikkert; det viste sig, at enhver Forhøjelse af den indiske Udførselstold paa Opium og af den kinesiske Indførselstold kun ledsagedes af et

større Forbrug af Opium. Det, vi her skulde have frem, var jo imidlertid, hvilken Betydning en Toldbeskyttelse kunde faa for vort Landbrug. Indlederen havde vistnok slaaet dødt Barn ihjel, da han kritiserede Regeringens Lovforslag i denne Retning; det var dræbt ved Folkethingets Diskussion eller rettere: det havde strax fra Begyndelsen været dødfødt. Der var en anden Vej, hvor Hjælp sikkert kunde findes: Sverig, Norge og Danmark producerede saa nogenlunde det Korn, de spiste; vi kunde maaske se at blive enige med disse Lande om at lægge Told paa Korn andensteds fra; der-ved vilde vi i Sverig-Norge faa en begunstiget Stilling for vort Korn og vor Mølle-Industri, og maatte kunne give de to Lande en begunstiget Stilling overfor os paa andre Omraader. En Toldunion med Sverig-Norge vilde være at anbefale.

Konferensraad **Tesdorpf** vilde takke »Nationaløkonomisk Forening« for, at den havde bestemt denne Aften til at drøfte det af Finansministeren fremsatte Lovforslag, hvis Opgave det skulde være at støtte Landbruget i den nuværende vanskelige Periode. — At Forholdene vare kritiske for Landmændene i Almindelighed, kunde umuligt nægtes. Stillingen var fremkaldt ved den overordenlige Stigning af Værdien paa Jord; dette gav sig tilkende ved Jordens Pris baade til Eje og til Leje. Taleren havde oplevet at se Prisen paa Jord stige fra 100 til 1000 Kr. pr. Td. Land af almindelig god Jord samt tilsvarende Forpagtningsafgifter. Dette maatte tidligt eller sildigt medføre en Reaktion. I de sidste 10 til 15 Aar var Arbejdskraften bleven fordyret mindst med 15 à 20 pCt., og samtidigt hermed vare Klagerne blevne almindeligere over, at Arbejdernes Præstationer snarere vare ned- end opadgaaende. Denne Fordyrelse af Arbejdskraften har gjort sig fuldt saa stærkt gældende hos den mindre som hos den større Jordbruger. Gaardmanden tog tidligere Landet over stærkere Del i Arbejdet end han gør for Tiden; den lette Adgang til Kredit og til Penge har hvilet som en tung Byrde paa Landbostanden, og endelig har de forbedrede, lettere Kommunikationer fordelt Verdenshøsten paa en Maade, som man før ikke havde drømt om. Det kan aldeles ikke være anderledes; disse Grunde sammenlagte vilde under normale Forhold føre, om ikke til en Krise, saa dog til meget følelige Vanskeligheder. Naar nu disse

Vanskeligheder falde sammen med en Nedgang i Produkternes Værdier som den, vi opleve for Tiden, ville mere end besværlige Forhold ej kunne undgaas. Spørgsmaalet ligger da nær: have vi at gøre med en Konjunktur eller med en Periode af længere Varighed? Taleren for sit Vedkommende kan ej dølge den Frygt, at den nuværende Periode vil faa en længere Varighed, og at vi gøre klogt i at indrette os derefter. Vi komme til at regne med Tal, der ere forskellige fra de, hvorefter vi hidtil have opgjort vor Formue og beregnet vore Indtægter, hvoraf imidlertid følger, at hvad der indvirker farligt for Fremtiden, bør søges undgaaet. Vi tør paa ingen Maade indskrænke det hidtil paa Gaardens Drift nyttige Arbejde; Husdyrholdet bør mere end nogen Sinde bevare sin Stilling, og Anvendelse af den paa-tænkte kunstige Gødning maa ej opgives, thi Jordens Kræfter maa konserveres, om end under megen Besvær, thi bevares ikke dette Hovedfundament for vore daglige økonomiske Bestræbelser, ville vi uomtvistelig tidligere eller sildigere blive førte ind i Forhold, som have ikke lidet tilfælles med Irlands, hvor en af Naturen saare rig Jord med et udmærket Klima Tid efter anden er bleven saa forarmet, at den ikke mere kan give et nogenlunde ordenligt Udbytte til sine Brugere, særligt takket være Øens ulykkelige politiske Forhold. Taleren havde haft Lejlighed til at gøre aldeles fremragende irlandske Patriots nærmere Bekendtskab og med dem at drøfte det tunge Spørgsmaal: hvad bør der gøres for Irland? De kom altid tilbage til at fordre Fred og Enighed i Landet; først da vilde man kunne imødesee en lykkelig Fremtid. Vi, de danske Landboere, ytrede Taleren ved at henvende sig til den talrige Forsamling, forlange heller ikke Andet: skaf os Fred og Enighed i Landet!

Danmark er uomtvisteligt langt fra særligt uheldigt stillet i de evropæiske Staters Række; trods de ugunstige Forhold ere vi hidtil egenlig ikke gaaede tilbage. De særlige vanskelige Forhold ere først i den senere Tid blevne tilspidsede og true med at tage en Retning, der er farlig for vort materielle Velvære, idet de falde sammen med de mere besværlige landøkonomiske Forhold, som de saa stærkt nedadgaaende Værdier paa alle Jordens Frembringelser truer Jordens Brugere med.

Vi have, som sagt, hidtil ikke staaet stille. Regeringen ligesaavel som Rigsdagen har — og jeg frem-

hæver dette med en særlig varm Tak til denne Del af Statens styrende Afdeling, Repræsentationen her har været rundhaandet ligeoverfor Agerbruget. Sammenligne vi den danske Stats Bidrag til Landvæsenets Fremme med det Bidrag og den Støtte, den paa dette Omraade saa højt priste preussiske Stat yder Landvæsenet og fordele disse Bidrag paa hver Stats Indbyggerantal, ville vi komme til at se et forunderligt Regnestykke i Favør af Danmark. Jeg mindes saa godt som ingen Fordring, motiveret og forlangt af det fremskridende Jordbrug, som ikke er bleven bevilget; det skal dog ikke dermed være sagt, at vore Lovgivere altid paa det store agrariske Omraade har haft det Syn paa Fremtiden, som kunde have været ønskeligt.

Stat og Landbruger have imidlertid hidtil arbejdet sammen, og Frugten har været synlig ved betydelig Fremgang. Skulde vi da nu, da en Krisis synes at true, lade andre Hensyn raade end Samfundets uomtvistelige Vel paa dette Gebet?

Regeringen forelægger et omhyggeligt udarbejdet Lovforslag, hvorigennem den søger at række det betrængte Jordbrug en hjælpende Haand. Lovforslaget er udarbejdet med saa stor Omhu og Motivering er saa grundig, at jeg som dansk Jordbruger sandelig ikkun kan sige Tak til den Minister, fra hvis Haand den kom. Jeg lod tage 3700 Aftryk af Lovforslaget og spredte dem blandt Landboerne det bedste, jeg kunde, overbevist om, at den sagkyndige Landmand, der uhildet læser dette Arbejde, vil komme til den Overbevisning, at her foreligger et Fundament, hvorpaa der kan bygges videre.

Hvad der under Forhold som vore kan gøres fra Statens Side, er det vanskeligt at paapege. Selvhjælpen vil her, som saa godt som altid, blive det Principale. Mange finde paa Raad, og de Fleste ville mene, at deres egne Besværligheders Afhjælpning staa i første Række. Under saadanne Forhold skønner jeg ikke rettere, end at det omhandlede Forslag har Krav paa at blive paaskønnet.

Hvad er det, der for Tiden især trykker os Landmænd? Afset fra det store Fald i Værdierne kunne vi tillige end ikke finde Købere til disse Priser. Det nærmeste Udland mod Syd lukker sig næsten hermetisk for os; den store Producent i Østen spejder efter de faa Mark-

eder, der endnu holdes aabne, og tilbyder sit Overskud den ene Dag billigere end den anden; den store Producent i Vesten generes stærkt af sine store Oplag og er saare rede til at forsyne os baade i det Store og i det Smaa; men naar vi saare beskedent spørge: kunne de Herrer paa den anden Side af Atlanterhavet ikke være tilbøjelige til at gøre os Gengæld, da, Gud hjælpe os, erfare vi, at deres Havne ere ligesaa lukkede for os som Tysklands og Frankrigs. Hvad i al Verden skulle vi da gøre? Jeg henvender dette Spørgsmaal til den store Skarer af mine Kolleger ved Jordens Dyrkning. At komme til Købmanden kan ikke hjælpe; Købmændene have deres berettigede særlige, som oftest vanskelige Interesser at fremme; til vore theoretiske Mænd kan det i dette Tilfælde endnu mindre hjælpe at komme; for dem er alt, hvad der har Skin af Beskyttelse, en Pestilens. De, der maa henregnes til de mest uhildede, til de mindst kortsynede, som med Rette henregne sig til vore Nationaløkonomer, ville hjælpe Landmanden igennem væsenlig med en forhøjet Skat paa Brændevin og en Afgift paa bajersk Øl, andre give os Anvisning paa en Told-Union med Sverig-Norge. Vi sige en alvorlig Tak for disse gode Raad, vi undervurdere dem ikke. Men naar kunne de sættes i Værk? Hvilke Udsigter har deres Gennemførelse? Jeg tør ikke svare derpaa; kun dette forekommer mig at være klart, at Finansministerens Forslag foreløbig er mere praktisk; paa hans Forslag kunne vi Landmænd tage og føle, og de Industridrivende med.

Vi befinde os i den mærkelige Overgang fra et korn-exporterende at blive til et snarere korn-importerende Land. Hvorledes denne Bevægelse vil gestalte sig i Fremtiden, er ikke godt at vide. Man siger os, at 1881, 82, 83 og 84 have været under Middel i store Egne af Landet, og at det væsenlig har bidraget til det paa Landbruget for Tiden hvilende Tryk, navnlig i Forening med den for vore Forhold saa uheldige Fordeling af Verdenshøsten gennem de forandrede Kommunikationer. Disse have foranlediget Frankrigs og Tysklands Korn-told; at vi ville komme til at gøre det samme, tidligere eller sildigere, derom kan der aldeles ikke være Tvivl. Vi Landmænd ville blive tvungne til at forlange Beskyttelse; thi Sæd vil vedblive at være vor største Salgsværdi, om vi end intet udføre.

Da jeg fornylig læste Prof. Scharlings meget inter-

essante Udtalelse ved Landbrugsmødet i Horsens angaaende Guld møntfoden og Sølv møntfoden, var Begyndelsen af hans Bevisførelse mig mindre overbevisende; men da han kom til den Sætning: »England har Guld møntfoden, Tyskland, Norge og Sverig have akcepteret den, vi kunne ej gøre andet«, da svandt enhver Tvivl; vi have handlet fuldstændig korrekt. Vi befinde os med Hensyn til Korntolden i et aldeles analogt Tilfælde. Vi ville ej kunne undgaa den; jo længere vi kunne holde Rugtolden borte, desto bedre; men hvorvidt vore Rugjorder, der her i Landet udgør den langt overvejende Del, vil kunne bære Ruslands Oversvømmelser, staar for mig tvivlsomt.

Tolden paa Majs er saa utvivlsomt rigtig, at Alt, hvad der er sagt imod den, er uden Værdi. Jeg har kun imod Regeringens Forslag, at Toldansættelsen paa Majs er for lav; denne Told maa være effektiv; den maa nødvendigvis fordobles fra Begyndelsen af; til denne Erkendelse kom man i Tyskland vel sent. Majs-tolden vil særligt virke meget heldigt paa de svage Jorders Produktion af Hvede, Rug og Byg. 450,000 Tdr. Majs er for et Land som Danmark et meget betydeligt Objekt.

Tolden paa Byg er fuldstændig i sin Orden og vil sandelig ikke virke skadelig i nogensomhelst Retning, men kun gavne. Vi ere jo efter de Herrer Dommeres Udtalelse i Bygudvalget ikke gaaede frem med Hensyn til Byggets Kvalitet i de senere Aar. Vejrliget har vistnok gjort meget, men andre Aarsager ere komne til. Jo stærkere vi sortere vort Byg, jo omhyggeligere vi ere med Hensyn til Sædekornet, desto bedre. Vi maa dog kunne forsyne vore Bryggerier, hvor fordringsfulde de med Rette end kunne være, med tilfredsstillende Byg. At importere fremmed Byg som Foderkorn er der sandelig ingen gyldig Grund til, saalænge vi selv her i Landet avle 5 à 6 Mill. Tønder aarligt.

Afgiften af Sukkeret foreslaas nedsat til 8 Øre pr. Pd. Med Hensyn til denne Afgift lader Ministeren den nedsatte Kommission tale, og nøjes selv med at henvise til, at Forslaget er overensstemmende med fuldstændig Billighed, samt i Overensstemmelse med de Principer, man gik ud fra i 1873.

Paa Sukkerproduktionens Omraade have vi afgjort taget fejl. Havde de tidligere Anstrengelser, som blev

gjorte her i Landet og som begyndte faa Aar efter den første for Danmark saa heldige Krigs Tilendebringelse og fortsattes saa energisk lige indtil 1873 og derover, fundne et velvilligt Øre hos Regeringen, vi vilde da for længere Tid tilbage have været naat til at tilvejebringe i Danmark en fuldstændig Produktion af Sukker af 60 Mill. Pd. aarlig, for ikke at sige mere, for Landets egen Befolkning. Thi heldigere Forhold end paa de danske Øer findes for dette Produkt ej noget Sted. Nu maa vi kravle frem, og til at hjælpe os bedre frem, hertil yder det foreliggende Forslag et godt Bidrag.

Behøver jeg at sige Noget angaaende Kultoldens Ophævelse? Jeg tror det ikke og tier derfor.

Jeg ytrede før, at jeg havde foranlediget Lovforslagets Trykning i 3700 Exemplarer. Jeg kan kun tilføje, at jeg kunde ønske at lade den Del af Rigsdagstidenden, der indeholder et Referat af de to Dages Forhandling i Folkethinget angaaende dette Lovforslag, ligeledes trykke og fordele. Man vilde derved komme til mere alsidig Kundskab om, hvorledes et saa vigtigt Forslag destoværre er blevet forhandlet. Jeg overværede den sidste Dags Forhandlinger og læste den foregaaendes helt igennem i Rigsdagstidenden. Jeg holder ikke af at opkaste mig til Kritiker over de enkelte Rigsdagsmænds Udtalelser, disse betragtede og bedømte fra en Landmands Standpunkt. Jeg vil kun henlede mine Kollegers Opmærksomhed paa Finansministerens udmærkede Udtalelser under Forhandlingerne begge Dage. Jeg anmoder bønlig om at læse dem og derefter at dømme. Har vi Landmænd Lov til ligegyldigt at se paa, at et saadant Arbejde bliver kastet ned i Visnesækken? Hvad Fremtiden vil bringe os, kan Ingen forudse, men her foreligger efter mit Syn som Landmand en utilgivelig Fremgangsmaade ligeoverfor vore alvorligste Interesser. Jeg ved det saare vel, at mine Udtalelser i Dag kun ganske enkelte Steder falder paa god Jord, men jeg skulde tage forunderlig fejl, mere end jeg plejer, naar jeg forudsiger, at en Gang vil Fortrydelsen komme over den danske Landmand, fordi han ikke i Tide har lyttet til de advarende Røster, ikke med Troskab og uhildet at have forvaltet det Pund, et kærligt Forsyn har betrot denne hidtil saa begunstigede Stand.

Kaptajn **J. C. la Cour**: Til en rigtig Vurdering af det meget stærke Tryk, der for Tiden hviler paa Land-

bruget — et Tryk, der iøvrigt sikkert er lige saa stort paa de andre Næringsveje — bør man holde sig for Oje, at de sidste 4 Aar forud for 1885 have givet en tarvelig, i sine Egne endog slet Høst. Det begyndte med 1881, som kun bragte Landet en meget ringe Høst; Høsten 1882 var omtrent en god Middel- eller endog lidt derover, men dog ikke saa meget, at den kunde dække Deficitet fra 1881; saa kom der i 1883 eller 84 atter to simple Aar, — var der end Egne, der paa Grund af heldig Tordenregn o. lign. havde en ret god Høst i disse to Aar, saa var der andre, der havde den i høj Grad tarvelig, og som Helhed var Høsten begge Aar en Del under Middel. Det var denne Omstændighed, der i Begyndelsen af 1885 fortrinsvis trykkede Landmanden, om end selvfølgelig de allerede da faldne Priser ogsaa medvirkede hertil, men de smaa Beholdninger, han den Gang havde i Lader og paa Stænge, øgede væsentlig Trykket. Da derfor Sommeren i de fleste Egne bragte en god Høst, — om der end ogsaa i Aaret 1885 er flere og ikke smaa Egne af Landet, som enten paa Grund af Vejrforhold eller af Oldenborreangreb have en tarvelig, en simpel, ja lige ned til en ussel Høst —, saa følte Landmanden i Almindelighed Trykket en Del lettet, de fulde Lader, mange Stakke og lange Roebatterier gav ham mere Frimodighed og et lysere Haab. Men saa kom Efteraaret med de stadig stærkt faldende Priser, der endog i Aarets sidste Maaneder sank saa lavt, at Korn og Landbrugsprodukter ofte vare næsten helt usælgelige, og i hvert Fald kun sælgelige til Priser, som vi skulle gaa langt tilbage i Tiden for at finde, — og den frejdigere Tillid, Landmanden havde følt ved Midsommerdag, maatte vige for de overmaade trykkende Forhold ved Aarets Slutning. Det gaar paa Grund af de nævnte Omstændigheder ikke an at maale Landbrugets Bæreevne efter de nuværende Forhold. Tør vi end ikke paa Grund af Konkurrence og Kommunikationens stærke Udvikling atter vente de høje Priser, vi have kendt for nogle Aar siden, saa er der paa den anden Side næppe heller skellig Grund til at vente, at det Lavmaal, hvorpaa Priserne i Øjeblikket befinde sig, og som kun de Gamle blandt os tidligere have oplevet, skulle blive staaende, vi maa, uden at kunne kaldes sangvinske, have Ret til baade at haabe og vente en Bedring, selv om den ikke bliver saa stor, som mange

ville begære, og hvad vi med absolut Sikkerhed have Lov at drage ind i vore Beregninger og Forventninger om Fremtiden, det er, at der efter daarlige Høstaar kommer gode Høstaar. Men seende hen hertil tror jeg, at man maa sige, at er det danske Landbrug end trykket som andre Næringsveje og som Landbruget i andre Lande — ja vel ikke en Gang saa stærkt som dette — saa vil det dog i sin store Almindelighed kunne bære ud over Tidens Vanskeligheder og ogsaa i Fremtiden magte de Byrder, man har lagt paa det, eller det selv har draget paa sig, og som ganske vist ofte ere større, end de burde være, idet man i de færreste Tilfælde har været tilbørlig forsigtig i saa Henseende. Hermed være ingenlunde sagt, at baade Nutidens og Fremtidens Tryk ikke vil kunne fælde Denne eller Hin, thi i den opad-gaaende Tid er der ofte betalt altfor meget for Jorden, da denne ikke — saaledes som vi i Fjor drøftede her i Foreningen — er bleven vurderet med den rette Ædruelighed og Hensyntagen til, om den er i Kraft, Kultur og Orden eller ikke, men man altfor ofte ved Køb væsentligst har set hen til Antal Tdr. Land eller Antal Tdr. Hartkorn og først dyrekøbt har gjort Erfaringen om, hvor overordentlig kostbart det er at bringe en udpint eller forsømt Gaard i Orden igen.

At der altsaa vil være Undtagelser og ske Fald, skal indrømmes, — hvilken Virksomhedsgren eller Næringsvej kan i dette Øjeblik vide sig tryk derimod? — hvorledes ser det ud med Skibsfarten og i Industri- og Handelsverdenen? — men i sin store Almindelighed maa det fastholdes, at det danske Landbrug har en stor og solid Bæreevne; og det skylder denne dels til vor frugtbare Jord og dels til den Omstændighed, at vi i Danmark have et større Husdyrhold i Forhold til det dyrkede Areal end i noget andet Land, at vi ere komne ind paa at søge vor Hovedindtægt gennem dette, at dette mere og mere har ført os ind paa en kraftig Fodring og at den derved producerede rigeligere og kraftigere Gødning er Bæreren og Opretholderen af vor Jords Frugtbarhed. Men min gode Fortrøstning til vort Landbrugs Fremtid knytter jeg dog først og fremmest til Menneskene, thi det er dog i første Rummet dem, det kommer an paa, hvorvidt en Forretning skal være rentabel eller ikke. Ganske vist skal det indrømmes, at vi ogsaa paa Landet have været inde paa svage og ødsle

Veje, at vi have haft altfor megen Luxus i vort Hus, i vor Levemaade som i vor Bedrift, og lidet nytter det os, at vi med en vis Berettigelse kunne rette og ogsaa rette Bebrejdelserne derfor imod de ærede Købstadborgere, der i saa Henseende have givet Tonen an og fristet og forledt Landbostanden ind paa en lignende uforstandig Levemaade, som slet ikke svarede til den virkelige Indtægt, en Bebrejdelse, som jeg ønsker at fremføre i denne Forsamling af Købstadborgere og Forretningsmænd, om Fejlen end naturligvis altid bliver vor egen, eftersom vi have vist vor Svaghed ved at lade os friste. Men jeg tror, vi indse det, baade paa Herregaarden og i Bondegaarden, jeg tror, man har besluttet en Forandring; den danske Bonde har et fortjent Ry for under ugunstige Forhold at kunne trække sig tilbage, indskrænke sine Fornødenheder og ride en Storm af, der har været ganske anderledes truende end den nærværende, — han har vist, at han kan vende, og jeg er forvisset om, at han vil vende. Han vil sikkert ogsaa fremtidig i forøget Maal sætte sit personlige Arbejde i og atter samle sin Energi og Interesse om sin Bedrift, der desværre i de senere Aar altfor ofte har maattet savne disse Støtter i den daglige Virksomhed i Marken og Gaarden. Og hvad Fremtidens Bærere af vort Landbrug, den nuværende Ungdom, angaar, saa skal det i denne Forbindelse ikke glemmes, at trods alle Manglerne og Fejlene, man kan pege paa, er der dog faa Lande, hvor der af Mellemklassen og deriblandt den danske Bonde gøres saa meget for at faa baade Sønnerne og Døtrene oplyste, udviklede og dygtiggjorte til Livets Gerning, og det baade ved at sende dem til Landboskoler og Højskoler og ved at sende dem til andre Gaarde og fjernere Egne for at lære disses Landbrug og Drift at kende.

Men trods dette, at jeg altsaa ikke kan se ængstelig, om end alvorligt, paa vort Landbrugs nuværende Tilstand, vel maa betragte denne som mørk, men ikke som haabløs, saa er det dog ligefuldt sikkert, at man med Glæde og Tak bør hilse den modtagne Tilkendegivelse om, at Regeringen ved særlige Foranstaltninger vil støtte Landbruget. Men derimod tror jeg ikke den Vej, man har antydnet ved Forslaget om Indførselstold paa Korn og Landbrugsprodukter er heldig. Det forekommer mig ikke, at Henvisningen til andre Lande

nytter i saa Henseende; thi Erfaringerne derfra ere ikke opmuntrende; jeg vil ikke opholde mig ved, at den indførte Beskyttelsestold ikke dersteds har kunnet forebygge Ulykkerne — det tyske og franske Landbrug er f. Ex. i Øjeblikket værre stillet end vort —, men den synes end ikke at have dæmpet dem i nogen kendelig Grad, thi skønt Indførselstolden oprindeligt var langt mere omfattende end den her i Landet foreslaaede, saa har man dog efter faa Aars Forløb været nødsaget til at gaa endnu videre, for om muligt at mærke nogen Virkning — i Tyskland blev f. Ex. i Fjor Indførselstolden for Hvede og Rug sat op til 3 Rmk. pr. 100 Kilo, for Mel og Gryn til 7,5 Rmk., for en Hest til 20 og for en Stud til 30 Rmk., og i Frankrig er den endnu højere, nemlig for Hvede 3 til 6 fr., for Hvedemel 6 til 9,6 fr. pr. 100 Kilo osv. —, og trods dette skriver »Landwirthschaftliche Presse« i et af sine sidste Numere i Fjor, »at det tyske Landbrug ikke i dette Aarhundrede har befundet sig i en saa alvorlig Krise som i Øjeblikket«. Men iøvrigt, det er mig vanskeligt at forstaa, hvorledes Indførselstold paa en Vare som Byg, hvoraf vi i Gennemsnit have en Overskudsudførsel af henimod 1 Million Tønder, skal kunne være os til Nytte, naar det Byg, vi indføre, fortrinsvis er tarveligt Foderbyg, hvis Pris altsaa løftes ved Indførselstolden, medens det Byg, vi udføre, er en kendelig bedre Vare, der imidlertid maa nøjes med Prisen paa vort aabne Marked i England; herved udviskes derfor Prisforskellen mellem det simple og det gode, og altsaa den Præmie, der er sat paa Produktionen af fine Varer, den Retning, hvori vi netop søge at udvikle vort Landbrug, erkendende, at det væsentlig er gennem prima Varer, at vi skulle kunne styrke vort af andre Landes Masseproduktion trykkede Jordbrug. Derfor vilde det rimeligvis ogsaa være urigtigt, om vi satte Indførselstold paa Smør, da det ogsaa er daarligt Smør, vi indføre, hvorfor Tolden vilde være til Gunst for Tilvirkningen af simpelt Smør og derved mere eller mindre dæmpe Bestræbelserne efter at producere godt Smør; imidlertid vilde dog muligvis en Told paa Indførslen af Smør forsvares dermed, at en Del af det indførte Smør atter i »forbedret« Tilstand udførtes af Landet som dansk Smør og skader vort Marked i England. Selv med dette Hensyn formoder jeg dog, at en Indførselstold

paa Smør i Længden vilde være mere til Skade end Gavn. Den eneste af vort Landbrugs Frembringelser, der muligvis burde beskyttes ved en Indførselstold, er, som andet Steds foreslaaet, Heste, og det endog kun af den Grund, om man derved kunde hindre Indførselen af de smaa russiske Heste, der, ved her i Landet at bruges til Avl, i høj Grad skade den især for Jylland overordenlig vigtige nationale Hesteavl.

Etatsraad Tietgens Forslag om en Toldunion med Sverig-Norge, hvilket Forslag allerede fremkom paa Handelsmødet sidste Sommer, forekommer det mig, at Landbruget for sit Vedkommende maa modtage med Tak, selv om det maaske ved Ophævelsen af Tømmertolden vil afficere de ofte til Landbruget knyttede Plantninger, thi et absolut Gode vil det være, at vi for en Del af vore Landbrugsprodukter derved vilde bevare et aabent og sikkert Marked i Sverig og Norge, og den toldfrie Adgang til det fortrinlige svenske Jern og navnlig til de svenske Maskinværksteders forskellige Redskaber og Maskiner vil være en væsenlig Støtte for vort Jordbrug, der nu maa betale en høj Told for det indførte Redskab, hvormed vi skulle dyrke vor Jord, meje vor Sæd eller tærse den. Hvorvidt Industrien ogsaa vil føle sig tilfreds med en saadan Toldunion, tilkommer det ikke mig at afgøre, men Meningerne herom ere saa vidt mig bekendt noget ulige.

Etatsraad Levys Forslag om en Skat paa Brændevin og bajersk Øl forekommer mig afgjort heldigt, og efter hvad jeg har hørt udtale paa Landet, vil det sikkert med Tak blive modtaget af alle veltænkende Landmænd. Det er jo, som før blev nævnet, umuligt at yde den ene Næringsvej en Lettelse, uden at det vil medføre en forøget Byrde et eller andet Sted; det gælder om, at denne lægges paa et Sted eller paa en Vare, saa at der ikke derved rejses nogen begrundet Uvilje eller at berettigede Hensyn krænkes; det vil ikke være Tilfældet, naar den lægges paa Brændevin og bajersk Øl, der vil ikke derved afficerer nogen sund eller human Medfølelse. Tværtimod, vor Folkefølelse krænkes ved se hen til, hvor store Masser af disse Varer, der konsumeres her i Danmark, og at vi fremfor de fleste andre Lande ligesom holde en beskyttende Haand over deres Produktion og Forbrug ved kun i forholdsvis meget ringe Maal at beskatte dem. I en

Beretning, som Fyns Stifts patriotiske Selskab for nylig har offentliggjort om Tyendeforholdene, et udmærket Arbejde saa vel ved de Oplysninger, det bringer, som ved den Aand, der har dikteret det, er paavist, hvilken umaadelig Sum af Ulykke paa alle Stadier, det store Forbrug af Brændevin og bajersk Øl her i Landet foranlediger, og ogsaa dette Skrift, der er udarbejdet af 5 Landmænd, bestyrker min Forvisning om, at den gode Del af disse vil modtage en saadan Skat med Tak og Paaskønnelse. Anvendelsen af det indkomne Beløb bliver dernæst et Spørgsmaal af stor Interesse. Jeg skal ikke kritisere det af Etatsraad Levy fremsatte Forslag om, at det umiddelbart skal komme Kommunerne til Gode, eftersom dette rimeligvis betydelig vil lette dets Gennemførelse, men kan dog ikke undlade i denne Forbindelse at gøre opmærksom paa, at i Sverig tilfalder $\frac{3}{5}$ af Brændevinsafgiften og Salgsafgiften af Brændevin Stæderne og Landkommunerne, $\frac{1}{5}$ Landstthingene, der nærmest svare til vore Amtsraad, og $\frac{1}{5}$ Landboforeningerne, der derved erholde saa betydelige Bidrag — saaledes f. Ex. Landboforeningen eller Husholdningsselskabet i Malmøhus Len henimod 100,000 Kr. aarlig og i Göteborg og Bohus Len endog 150,000 Kr. aarlig —, at de derved blive i Stand til at iværksætte en stor Række Foranstaltninger til Landbrugets Fremme ligesom ogsaa til Udvikling af Lenets øvrige Næringsveje; — de smukke Havneanlæg ved de mange Fiskerlejer langs Skaanes Kyst have saaledes modtaget et væsentligt Tilskud fra Lenets Husholdningsselskab. Kunde en lignende Ordning gennemføres her i Landet, vilde Landbruget sikkert modtage en saadan Lov med en endnu større Tilfredsstillelse.

Men overses maa det ikke, at intet af de her foreslaaede Midler vil kunne virke saa hurtigt, at det materielt vilde kunde ophæve det Tryk, der hviler paa Landbruget, men at det nærmest vil udøve en moralsk Virkning ved at styrke Landmandens Haab til Fremtiden. Skulde der paavises noget Middel, der øjeblikkelig skulde kunne medføre en Lettelse, vilde det nærmest være at udvikle vore Kommunikationsmidler og navnlig at forbedre Trafikforholdene paa vore Jernbaner, saa at disse mere bragtes i Overensstemmelse med det moderne Landbrugs Krav; de Lettelser, Jernbanetaxterne yde Landbruget, komme nærmest Kornforsendelserne til

Gode, men da vor Hovedproduktion nu gaar i Retning af Husdyr og disses Produkter, maa vi ønske, at det ogsaa bliver disse Grene af vort Landbrug, som Jernbanernes Taxt- og Trafikbestemmelser nærmest komme til at støtte. Da Landhusholdningsselskabet for et Par Aar siden har rettet en udførlig motiveret Indstilling herom til Regeringen og offentliggjort denne Indstilling, og da der forleden Dag af Kammerherre Skeel i Landstinget rettedes en Opfordring til Regeringen i samme Retning, skal jeg ikke videre udtale mig derom, men nøjes med at henvise dertil.

Hvem skal understøtte Landmændene?

En Note til Forhandlingen i »Nationaløkonomisk Forening«.

»Dødfødt!« Saaledes stemplede Etatsraad Tietgen det berømte Lovforslag. Det var ikke blevet slaaet ihjel af Grosserer Muus, — thi Folkethinget havde allerede taget Livet af det. Nej, — rettede Taleren sig — heller ikke Folkethinget havde taget Livet af det, — thi det havde aldrig haft noget Liv. — det var kommet dødt til Verden. Dødfødt!

»Udmærket godt!« En ringere Karakter kunde Konferensraad Tesdorpf ikke give det.

I den Grad stod Meningerne imod hverandre!

Der er vistnok ikke mange Mennesker i Danmark, som tror, at Lovforslaget eller rettere et nyt Lovforslag af samme Beskaffenhed ad forfatningsmæssig Vej skulde kunne blive Lov i Danmark. I den Forstand vil Alle erkende, at det var, hvad Etatsr. Tietgen kaldte det, dødfødt. Men at den Tanke, der ligger til Grund for det, at dets Princip skulde være absolut dødfødt, aldrig skulde kunne lade sig gennemføre — ved den ene eller ved den anden Art Love — det tør man ikke paastaa. Vel tror jeg ikke, at Tanken, Principet er meget levedygtigt; sundt er det i ethvert Fald ikke;